

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

IMBIZO

*Mmoho re ntshetsa
Aforika Borwa pele*

Sesotho

Moporesidente Jacob Zuma o ile a tshetleha Puo ya hae ya Boemo ba Naha (SoNA) Palamenteng, Kapa, ka Labone, la 12 Hlakola 2015.

“Selemo sa 2015 ke Selemo sa Tjhata ya Tokoloho le Ketso ya Kopano ho Ntshetsapele Tokoloho ya Moruo. Ke selemo sa ho sebetsa haholwanyane ho aheng Aforika Borwa e kopaneng, ya demokerasi, e se nang kgethollo ya morabe, e se nang kgethollo ya bong ebile e le e atlehileng. Se boetse ke selemo sa hore re intshe sehlabelo botjha ho fedisa kgethollo ya morabe le ditlhokelano tsohle tsa mamello naheng ya rona. Se boetse ke selemo sa ho tsetela haholwanyane bokamosong ba rona, ka ho ruta bana ba rona le batjha ka letlotlo le manoni la naha ena.” – Moporesidente Jacob Zuma, Puo ya Boemo ba Naha, 12 Hlakola 2015.

Moporesidente o utullotse morero o ntlha di robong wa ho hotetsa kgolo le ho theha mesebetsi, mme yona ke:

1. Ho rarolla phephetso ya eneji.
2. Ho tsosolosa temo le dihlahiswa tse amanang le yona.
3. Ho ntshetsapele melemo ya moruo kapa ho eketsa boleng moruong wa dirashwa tsa rona.
4. Ho kengnga tshebetsong ho hotle haholwanyane ha sekgahla se hodimonyana sa Morero wa Leano la Tshebetso ya Diindasteri.
5. Ho kgothalletsa matsete a lekala la poraefete.
6. Ho laola dikgohlano mesebetsing.
7. Ho utolla bokgoni ba Dikgwebo tse Nyenyane, tse Mahareng le tse Kgolo (di-SMME), dikoporasi, dikgwebotsa makeisheneng le tsa mahaeng.
8. Popobotjha ya mmuso le ho matlafatsa seabo sa dikhamphani tseo e leng tsa mmuso, dikaho tsa motheo tsa Thekenoloji ya Tlhahisoleseding ya Dikgokahanyo (ICT) kapa ho tekwa ha dithapo tse hokelang tsa dikgokahanyo, metsi, dikaho tsa motheo tsa tsamaiso ya dikgwerekgwere le dipalangwang.
9. *Operation Phakisa* e reretsweng ho hodisa moruo wa mawatleng le makala a mang.

MESEBETSI

Dipalopalo tsa tlhoko ya mesebetsi tsa Lefapha la Dipalopalo la Aforika Borwa tsa kotara e fetileng ya 2014 di bontshitse hore ho na le batho ba 15,3 milione ba hirilweng Aforika Borwa. Mesebetsi e eketsehile ka 203 000.

Matsete a rona kgirong ya batjha le ona a na le sephetho se setle. Meropotso ya Lekgetho la Mesebetsi e ileng ya lelekelwa selemong se fetileng e shebisitswe haholo batjheng, e tswela pele hantle. Ho fihlela jwale R2 bilione e se e tsekilwe ke bahiri ba 29 000, ba e tseketseng batjha ba 270 000.

Ho fihlela ha kana mmuso o thehile menyetla ya mesebetsi e 850 000 ka peelo ya menyetla ya mesebetsi e dimilione tse tshelela nakong ya dilemo tse hlano. Mmuso o motjheng wa ho fihlella peelo ya rona ya menyetla ya mesebetsi e milione e le nngwe ka selemo.

Mananeo a tikoloho a kang ho Sebetsa Matlakaleng, ho Sebeletsa Metshwetsweng, ho Sebetsa ka Metsi le ho Sebetsa ka Mollo a thehile menyetla ya mesebetsi e fetang 30 000 mme a habile ho theha mesebetsi e fetang 60 000 nakong ya selemo se tlang sa ditjhelete.

MOTLAKASE

Mmuso o etsa ka hohlehohle ka moo o ka kgonang ka teng ho rarolla bothata ba kgaello ya motlakase naheng ena.

Mmuso o na le morero o akaretsang ditharollo tsa nako e kgutshwane, e bohareng le e telele.

Morero wa nako e telele le e bohareng o akaretsa:

- ditokiso tse ntlafaditsweng tsa diteishene tsa motlakase tsa Eskom
- ho ntlafatsa bokgoni ba phehlo ya motlakase
- ho laola sekgahla sa tlhokeho ya motlakase.

Morero wa nako e telele o akaretsa ho phethelwa ha morero wa rona wa nako e telele wa ho nepa tshireletso ya motlakase. Ditjhelete tsa Eskom di tla tsitsiswa ho thusa setheo ho laola maemo a jwale. Mmuso o tla tseparamis boikitlaetso ba wona ba ho fa Eskom tjehelete e ka bang R23 bilione selemong se tlang sa ditjhelete.

“Moifo wa Tshebetso” o thehilweng ke Kabinete ka Tshitwe 2014 o sebetsa ka bokgabane le Eskom bosiu le motsheare, ho tsitsisa mokgwa wa phepele ya motlakase le ho notla ho kgaokgaolwa ha motlakase.

Tsela tse ding tsa ho fumana motlakase

Ka lebaka la ditjeo tse hodimo tsa disele, Eskom e laetswe ho tloha tsebedisong ya disele ho ya ho ya kgase e le mohlodi wa enejii bakeng sa metjhine e fehlang motlakase ya setheo sena.

Malapa le ona a kgothaletswa ho tloha tshebedisong ya motlakase ho ya ho ya kgase bakeng sa ho pheha, ho futhumatsa le mesebetsi e meng. Kaho ya diteishene tsa motlakase tse ntjha tse tharo tseo e leng Kusile, Medupi le Ingula, e tla eketsa dimekawate (MW) tse 10 000 tsa bokgoni sekepeleng sa naha.

Ho fihlela kajeno mmuso o se o fumane 4 000 MW ho Bahlahisi ba Motlakase ba Ikemetseng, ho sebediswa mehlodi e ntjhafatseheng. Menyetla e meraro ya pele e butsweng ya boiketo ba mesebetsi ya phumantsho ya eneji e ntjhafatseheng e ile ya hohela tjehele e fetang R140 bilione ho tswa ho boramatsete ba poraefete.

Paloyohle ya 3 900 MW ya eneji e ntjhafatseheng e se e fumanwe, ka diporojeke tse 32 tse nang le bokgoni ba dimekawate tse fetang 1 500 tse phethetsweng mme di se di hoketswe sekepeleng. Eskom e phethetse kaho ya Polasi ya Sere ya Motlakase o Fehlwang ka Moya, e seng e fana ka 100 MW sekepeleng.

Mmuso o boetse wa qala ka phumantsho ya 2 400 MW tsa bokgoni bo botjha ba phehlo ya motlakase ka mashala ka Tshitwe ya 2014, ho tswa ho Bahlahisi ba Motlakase ba Ikemetseng. Mosebetsi wa phumantsho bakeng sa 2400 MW tsa phehlo e ntjha ya motlakase ka kgase o tla qala sehlang sa pele sa selemo se setjha sa ditjhelete.

Paloyohle ya 2 600 MW ya bokgoni ba motlakase o fehlang ka metsi e tla fumanwa lebatoweng la Dinaha tse Tswelang pele tsa Aforika e ka Borwa (SADC).

Metswako ya eneji

Mabapi le morero wa ho napa eneji ka nako e telele , mmuso o tla hahamalla pele ka kgase, peteroli, nyutleleya, matla a fehlang ka metsi le mehlodi e meng, e le karolo ya ho tswaka motlakase.

Mmuso o boela o phopholetsa phumantsho ya 9 600 MW tsa lenaneo le ahilweng ka nyutleleya jwaloka ha ho ananetswe Morerong wa Disebediswa tse Kopantsweng wa 2010-2030. Mmuso o saenne Ditumellano tsa Tshebedisanommoho ya Mebuso wa ba wa etsa dikopano tsa dipuisano boithuto tsa boipapatso. Amerika, Korea Borwa, Russia, Fora le China di tekile ditshisinyo tsa tsona ka nutleleya.

Ho tla buisanwa le dinaha tsena tsohle ka mokgwa wa phumantsho o se nang leeme, o nang le ponaletso ebile wa tlhodisano e ntle, ho kgetha molekane kapa balekane ba tshwanelehileng ho kakasa lenaneo la kaho ya nyutleleya. Peelo ya naha ke ho hokela yuniti ya pele sekepeleng ka 2023, ka nako e ntle ya hore Eskom e phomotse karolo ya ditsi tsa yona tsa motlakase e ntseng e tsofala.

Mabapi le matla a fehlang ka metsi, selekane sa Porojeke e Kgolohadi ya Phehlo ya Motlakase ka Metsi ya Inga le Rephaboliki ya Demokerasi ya Congo e tla fehla dimekawate tse fetang 48 000 tsa motlakase o hlwekileng o fehlang ka metsi. Aforika Borwa e tla fumana dimekawate tse fetang 15 000.

Tshehetso ya bommasepala

Mmuso o fane ka ditjhelete bakeng sa ho kenngwa ha motlakase ka selemo sa ditjhelete sa 2015/16 bomasepaleng ba latelang:

- Masepala wa Setereke sa Amathole, Masepala wa Setereke sa Umzinyathi, Masepala wa Setereke sa Alfred Nzo, Masepala wa Lehae wa Lukhanji le Masepala wa Setereke sa O.R.Tambo.

Ho ntse ho na le malapa a 3,4 milione ka hara naha a hloakang motlakase.

TLHABOLLO YA NAHA

Ditseko tsa naha tse fetang 36 000 di se di kentswe naha ka bophara haesale mmuso o butse botjha monyetla wa bobedi wa ho kenngwa ha ditseko tsa naha ka 2014. Nako ya ho di kenya lekgetlo la ho qetela ke 2019.

Mmuso o boela o lekodisa moralo wa leano la 50/50, o sisinyang ditokelo tse ntle tsa batho ba dulang ba bile ba sebetsa mapolasing. Dikgwebo tse 50 tsa temo di tla hlwauwa e le porojeke ya pulamadiboho. Ho ya ka melao ya rona e metjha e sisintsweng, sekepele sohle sa monga naha se tla emiswa dihektareng tse 12 000.

Melata ha e ka ke ya dumellwa ho ba beng ba naha Aforika Borwa, empa e tla dumellwa ho hira ka nako e telele.

Bili ya Taolo ya ho ba le Naha e tla iswa Palamenteng selemong sena. Ka Lenaneo la Tlhabollo ya Naha, dihekatarata tse fetang 90 000 tsa naha di se di abetswe borapolasi ba banyane, badudi ba mapolasing le basebetsi ba mapolasing.

Mosebetsi wa ho theha Kantoro ya Molekodi-Kakaretso wa Thepa o se o qadile, e leng e tla thehwa ho ya ka Molao wa Tekolo ya Boleng ba Thepa wa 2014. Hang ha o se o kentswe tshebetsong, molao ona o tla fedisa ho itshetleha mokgweng wa Moreki ya Batlang ho Reka o tla emela Morekisi ya Batlang ho Rekisa hore mmuso o fumane naha.

TEMO

Temo ke sefetola mawa bakeng sa kgolo le tshireletso ya dijo. Mmuso o sebetsa le lekala la poraefete ho etsa Morero wa Tshebetso wa Leano la Temo o tla tlisa dihektara tse milione e le nngwe ya naha e sa sebedisweng ka tshwanelo hore e sebediswe ka ho phethahetseng dilemong tse tharo tse tlang.

Mmuso o tla kgothaletsa ho thehwa ha ditsha tsa temo kapa dikoporasi le dihlophana ho e mong le e mong wa bomasepala ba 27 ba futsanehileng ka ho fetisisa, ho fetola moruo wa mahaeng. Tjhelete ya pele ya thakgolo ya R2 bilione e se e le teng bakeng sa letsholo la Setsha sa Temo. Mmuso o tla tswela pele ho ntlafatsa diyantle tsa rona tsa dihlahiswa tsa temo, tse hotseng ka potlako haholoholo mebarakeng e metjha ya Aforika le China. Ho tea mohlala, re se re phethetse ditumellano tsa tshebetso tsa kgwebisano tsa temo bakeng sa ho iswa ntle ha Poone le Diapole tsa Aforika Borwa kwana China.

Ho iswa ntle ha diapole feela ho lebelletswe ho kenya R500 milione phapanyetsanong ya kantle nakong ya dilemo tse tharo.

Borapolasi ba qalang le ba thuthuang

Masepaleng wa Setereke sa Vhembe ho la Musina, Mmuso wa Limpopo o se o tsheditse Sehlophana sa Nwanwedi se nang le borapolasi ba 300 ba lehang meroho naheng e kahodimonyana ho dihektara tse 1 300 bakeng sa kgwebo. Sehlophana se se thehile mesebetsi e fetang 2 500 jwaloka ha temo ya meroho e le mosebetsi o mongata haholo.

TLHAHISO

Sekema sa rona sa Matsete ho tsa Dikoloi se utollotse matsete a lekala la poraefete a R24, 5 bilione, sa ba sa etsa diyantle tsa dikoloi le dikarolwana tsa ona tsa R103 bilione ka 2013.

Aforika Borwa e ahile lekala la tsa dikoloi la boemo bo hodimodimo kontinenteng ya Aforika, mme re isa ntle ho ya dinaheng tse fetang 152. Lekala la matlalo le dieta le lona le hodile ho ya fihla mokatong oo le ka hlahisang dipara tse 60 milione tsa dieta, mme diyantle di hodile ka 18% ka molemo wa bohlokwa botsitsong ba kgwebisano.

Mmuso o nehetse tjehelete e fetang R2,8 bilione dikhamphaning le lekaleng, ka Lenaneo la Ntlatfatsa ya Tlhodisano Tlhahisong . Ka ho le leng, ba tlhahiso bona ba nehetse tjehelete e fetang R12,4 bilione matseteng a lekala la poraefete.

MERAFO

Ho kenngwa tshebetsong ha mananeo a mangatanyana tlasa Tumellano ya Moralo wa Botsitso Indastering ya Merafo, ho tlisitse botsitsonyana le tshepo lekaleng la merafo, e leng tshiya ya bohlokwa moruong wa rona.

Diforamo tse Fedisang Ditlolo tsa Molao Dibakeng tsa Merafo di se di thehilwe diporofenseng tsa Leboya Bophirima, Limpopo, Foreistata, Mpumalanga le Gauteng. Mmuso o tla kenya tshebetsong ditumellano tse fihlletsweng ke ba kgwebo le basebetsi, ho akga le ho nkelwa hloohong ha moputso o tlase naheng.

Ntjhafatso ya ditloropo tse merafong

Paloyohle ya R2,1 bilione e se e beeletswe ka thoko bakeng sa mosebetsi ona, ka R290 milione e seng e ananetswe bakeng sa Ntlafatso ya Bodulo bo sa tsitsang ho la Mpumalanga, Leboya Bophirima, Gauteng, Kapa Leboya le Foreistata.

Dibaka tse 133 tsa Bodulo bo sa tsitsang di ntse di sekasekwa kapa di a lokiswa bakeng sa ntlafatso ka Lenaneo la Tshehetso la Ntlafatso ya Naha. Dibaka tse 32 di se di ntlafatswa mme diporojeke tse 87 tsa kaho ya matlo di se di kenngwa tshebetsong hohle ditloropong tsa merafo tse beilweng ka sehloohong.

Mmuso, lekala la merafo le Mokgatlo wa Dibanka wa Aforika Borwa ba saenne Konteraka ya Setjhaba bakeng sa ntshetsopele ya bodulo ba batho ba nako e telele.

Mmuso o boela o tswela pele ho fana ka tshehetso ya ntshetsopele ya setjhaba dibakeng tsa merafo. Tshehetso e nngwe e akga tsebo e batsi ya setekgeniki mabapi le Merero ya Ntshetsopele e Kopanetsweng esita le kaho ya Ditsi tse lkgethileng tsa Moruo.

Ditoropo tsa dibakeng tsa merafo di boela di thuswa ka ho kenya tshebetsong lewa la phano ya ditshebeletso tsa bomasepala la ho 'Boela ho tsa Motheo'. Mmuso o boela o sheba botjha boikamahanyo ba dikhamphani tsa merafo le dipeelo tsa Ditumellano tsa Merafo tsa 2014.

Mmuso o hlophisitse ditshekatsheko tsa thefuleho ya tikoloho, dikopo tsa ditokelo tsa metsi le merafo mme o se o beile sekepele sa matsatsi a 300 bakeng sa dikamohelo tsena tsohle hore di ntshuwe. Mmuso o tla boela o theha Ntlo e nang le ditshebeletso tse fapafapaneng ya ho Hleka Mafapha hore e sekehele tsebe ditletlebo le mathata ohle a boramatsete.

TSA MESEBETSI

Lefapha la tsa Mesebetsi le tla sheba botjha boikitlaetso ba makala a temo, meru, tshireletso ya poraefete, makala a thekiso ka bongata le mabenkele. Molao wa Ditshebeletso tsa Kgiro wa 2014, o thehang tshebeletso ya kgiro ya setjhaba semmuso o tla phethelwa.

Molao o boela o laola ka semmuso, ditlwaello tsa makala a poraefete a kgiro le ditshebeletso tsa nakwana tsa kgiro, ho thibela tlatlapo ya batsomi ba mesebetsi ba sa belaeleng letho.

Ho feta moo, Molao wa Inshoreense ya ba sa Sebetseng wa 2001 o tla fetolwa ho ntlafatsa melemo ho ba folang melemo le ho kenyeletsa basebetsi ba mmuso tshebedisong ya Molao ona.

DIKGWEBO TSE NYANE

Mmuso o tla beela ka thoko 30% ya mekgahlelo e tshwanelehileng ya phumantsho ya Mmuso bakeng sa ho ka reka ho Dikgwebo tse Nyenyane, tse Mahareng le tse Kgolo (di-SMME), dikoporasi esita le dikgwebong tsa makeisheneng le tsa mahaeng.

Ntlafatso ya dikgwebo tsa batjha

Mmuso o tla tswela pele ho phahamisa menyetla bakeng sa batjha. Lekala la Naha la Ntshetsopele ya Batjha (NYDA) le fane ka R25 milione dikgwebong tse nyane tse 765 tseo e leng tsa batjha naha ka bophara selemong se fetileng sa ditjhelete.

NYDA e boetse ya ba le selekane le Koporasi ya Ntshetsopele ya Diindasteri le Lekala la tsa Ditjhelete la Dikgwebo tse Nyenyane ho theha letlole la R2,7 bilione bakeng sa batjha.

DIKAHO TSA MOTHEO

Lenaneo la Ntshetsopele ya Dikaho tsa Motheo tsa Naha le tswela pele ho ba setsiketsi sa bohlokwa sa tlhahiso ya mesebetsi le sefetola mawa sa kgolo ya moruo.

Metsi ke sesebediswa sa bohlokwa bakeng sa kgolo ya moruo le bophelo bo betere. Diporojeke tse ngatanyana tse reretsweng ho fana ka metsi bakeng sa tshebediso ya diindastering le malapeng di mokgahlelong wa ho kengwa tshebetsong kapa ho hlophiswa naha ka bophara.

Diporojeke tse ka sehloohong di akga Porojeke ya Metsi ya Umzimvubu e Kapa Botjhabela, Letamo la Jozini le Umkhanyakude KwaZulu-Natal le diporojeke tse Bushbuckridge ho la Mpumalanga le Mokgahlelo wa Pele wa Keketso ya Metsi a Mokolo Crocodile ho la Limpopo.

Kgatelopele e ntse e etswa ho ntlafatsa phepele ya metsi dibakeng tse neng di anngwe ke kgaello, tse kang Masepala wa Setereke sa Makana ho la Kapa Botjhabela, Masepala wa Setereke sa Ngaka Modiri Molema ho la Leboya Bophirima le Giyani e Limpopo moo re ketekileng phano ya metsi metsaneng e 55 ka Mphalane 2014.

Dithapo tse hokelang tsa dikgokahanyo

Selemo sa 2015 e tla ba qaleho ya mokgahlelo wa pele wa ho tekwa ha dithapo tse hokelang tsa dikgokahanyo. Mmuso o tla hokela dikantoro tse bomasepaleng ba robedi ba ditereke. Tsona ke Ngaka Kenneth Kaunda e Leboya Bophirima, Gert Sibande e Mpumalanga, O.R. Tambo e Kapa Botjhabela, Pixley ka Seme e Kapa Leboya, Thabo Mofutsanyane e Foreistata, Umgungundlovu le Umzinyathi tse KwaZulu-Natal, le Vhembe e Limpopo.

Mmuso o se o qetile ka ho kgetha Telkom e le lekala le etelletseng pele ho thusa ka ho tekwa ha dithapo tse hokelang tsa dikgokahanyo.

Poloko ya metsi

Mmuso o ipileditse bathong bohle ba kwano naheng ho baballa metsi. Lerothodi le leng le le leng le bohlokwa. Naha e lahlehelwa ke R7 bilione ka selemo ka lebaka la tshenyoy ya metsi. Lefapha la Metsi le Tsamaiso ya Dikgwerekgwere le tla rupella diathisene kapa dipolambara tse 15 000 tse tla lokisa dipeipi tse dutlang dibakeng tsa botsona.

Dikaho tsa motheo tsa ditsela

Lefapha la Dipalangwang le tla sebedisa tjhelete e ka bang R9 bilione Dithusong tsa Ditjhelete tsa Tokiso ya Mebila ya Diporofense kapa Lenaneo la Sihamba Sonke. Tjhelete e ka bang R11 bilione e tla sebediswa ho ntlafatseng le ho lokiseng mebila e se nang diheke tsa tefiso.

Tjhelete e fetang R6 bilione e tla sebedisetswa ho rera, ho aha le tshebetso ya marangrang a dipalangwang tsa setjhaba tse kopantsweng ditoropong tse kgolo tse 13 selemong sona sena sa ditjhelete.

Dikaho tsa motheo tsa dikolo

Mmuso o tla tla tswela pele ho ntlafatsa dikaho tsa motheo dikolong le ditheong tsa thuto e phahameng ho theha tikoloho e ntle bakeng sa ho ithuta le ho ruta. Ka Letsholo le Potlakiswang la Phano ya Tshebediso tsa Dikaho tsa Motheo tsa Sekolo leo e leng karolo ya Morero wa Naha wa Dikaho tsa Motheo, dikolo tse ntjha tse 92 di se di phethetswe ho fihlela kajeno mme tse 108 di ntse di ahwa.

Dikolo tse ka bang 342 di fumane metsi lekgetlo la pele, tse 351 di fumane disebediswa tse ntle tsa tlhwekiso ha tse 288 tsona di hoketswe motlakase. Mmuso o se o hlwaile ditsaha tse 16 bakeng sa kaho ya dikhamphase tse 12 tse ntjha tsa Kholetjhe ya Thuto le Thupello ya Mosebetsi wa Matsoho wa Setekgenike esita le ho ntjhafatswa ha dikhamphase tse pedi tse teng.

Mosebetsi wa ho theha diyunivesithi tse tharo tse ntjhantjha o ntse o tswela pele, Yunivesithi ya Sol Plaatjie e Kapa Leboya, Yunivesithi ya Mpumalanga le Yunivesithi ya Disaense tsa Bophelo bo Botle ya Sefako Makgatho e Gauteng.

MATLO A SETJHABA

Mmuso o tswelapele ho fa batho matlo. Ka 30 Loetse, paloyohle ya matlo a fetang 50 000 a ile a fanwa ka dikarolo tsa dithuso tsa tshehetso ya ho reka matlo le ya matlo a rekehang. Mmuso o tla boela o fana ka menyetla ya matlo a 5 000 bakeng sa mekaubere ya sesole. O tla boela o sebeletsa ho fedisa tshallomorao ya mangolo a netefatsang ho ba monga thepa bakeng sa matlo a pele le kamora 1994.

Operation Phakisa

Mmuso o thakgotse mananeo a mang a hatetseng pele a ho kenya tshebetsong Morero wa Ntshetsopele ya Naha. *Operation Phakisa* ke mokgwa wa laboratori o sumetswang ke diphetho wa ho rera le ho sebediswa ha mananeo. *Operation Phakisa* e moruong wa mawatleng e reretswe ho utolla menyetla ya makala a ho romelwa ha thepa, botshwasi ba ditlhapi, kotulo ya dimela le tshwaso ya diphoofolo tse tsejwang tsa metsi tsa lewatle, merafo, oli le kgase, bayothekenoloji le bohahlaudi.

Mmuso o nehetse matsete a R9,2 bilione ho kgase le tekolong ya oli ledibohong la Saldanha e le karolo ya letsholo la *Operation Phakisa*. *Operation Phakisa* ya ho Phahamisa Tleliniki ya Sebele e reretswe ho kgothaletsa tshebetso e ntle, e atlehileng le bopropofeshenale ditleliniking.

Mmuso jwale o tla lekola *Operation Phakisa* lekaleng la merafo, mme hape o sebedisane le lekala la merafo ho tla le ditharollo tse tla lokela bohle, molemong wa dirashwa tsa rona.

BOPHELO BO BOTLE

Dilemong tse hlano tse fetileng, mmuso o hatetse pele haholo tlhokomeleng ya bophelo bo botle.

Selemong sena mmuso o tla thakgola lenaneo le leholohadi ho fetola mawa kgahlanong le Lefuba (TB), ho tsepamisitswe maikutlo dibakeng tse tharo, batshwaruwa ditsing tsa Ditshebeletso tsa Tshokollo ya Batshwaruwa, basebetsi ba merafong le dibaka tse ditoropong tsa merafo.

Ho lwantsheng sewa sa HIV le AIDS, khamphani eo e leng ya mmuso e etsang meriana, Ketlaphela, e se e thehilwe mme e tla ba le seabo phepelong ya dianthiretrovaerale Lefapheng la Bophelo bo Botle.

Letsatsi la ho Tsamaya ka Maoto Molemong wa Bophelo bo Botle

Ka la 10 Motsheanong Aforika Borwa e tla tshwaya letsatsi lena e le Letsatsi la ho Tsamaya ka Maoto Molemong wa Bophelo bo Botle, ketsahalo ya matjhaba e kgothalletswang ke Mokgatlo wa Lefatshe wa Bophelo bo Botle. Letsatsi lena le boela le thulana le keteko ya tlhomamiso ya Moporesidente wa mehleng Nelson Mandela jwale ka Moporesidente wa pele wa ho kgethwa demokerasing ka 1994.

TWANTSHO KG AHLANONG LE BOTLOKOTSEBE LE BONYOFONYOFO

Re entse kgatelopele twantshong ya ditlolo tsa molao kgahlanong le basadi le bana. Yuniti ya Dipatlisiso tsa Merusu ya Malapeng, Tshireletso ya bana le Ditlolo tsa Molao tsa Motabo ya Ditshebeletso tsa Sepolesa sa Aforika Borwa (SAPS) e atlehile ka ho fumana dikahlolo tsa batshwaruwa tsa ho hlola bophelo bohle tjhankaneng tse 659 kgahlanong le baetsi ba ditlolo tsa molao kgahlanong le basadi le bana.

Le ha naha ya demokerasi e hlompha ditokelo tsa setjhaba tsa ho ipelaetsa, e kopile hore boipelaetso bona bo ikamahanye le molao mme bo tlameha hore e be ba kgotso jwaloka ha ho hlahositswe Molaotheong.

Sepolesa se atlehile ho bea diketsahalo tse 13 575 tsa boipelaetso tlasa taolo, moo ho bileng le tse 1 907 tse amanang le tlhokeho ya botsitso le tse 11 668 tsa kgotso.

Bonyofonyofo

Komiti e Kgahlanong le Bonyofonyofo ba Matona a Fapaneng e tswelapele ho matlafatsa ntwala kgahlanong le bonyofonyofo.

Mmuso o tsebisitse ditheo tse supa tse lwa-ntshanang le bonyofonyofo le melao e 17 e reretsweng ho fedisa bonyofonyofo.

Selemong sa ditjhelete sa 2013/14, batho ba 52 ba ile ba ahlolwa dinyeweng tse amanang le tjhelete e fetang R5 milione.

Kotareng ya pele ya 2014/15, basebetsi ba mmuso ba 31 ba ile ba ahlolwa sehlehang sa pele sa 2014/15 mme ditaello tsa ho emisa ditjhelete tse fihlang ho R430 milione di ile tsa fumanwa.

Ho thibela bonyofonyofo le ho kgothaletsa puso e lokileng, Moporesidente Zuma o saenne Molao wa Tsamaiso le Bolaodi ba Setjhaba wa 2014 oo ho tse ding, o sa dumelleng basebetsi ba mmuso ho etsa kgwebo le Mmuso.

Ho tlatlapjwa ha ditshukudu

Kabinete e ananetse dikgato tsa bokenadipakeng tse matla di bile di kopantswe, ho fedisa ho tlatlapjwa ho soto ha ditshukudu naheng ya rona. Bokenadipakeng bo akga ditshebetso tse kopane-tsweng tse tswelang pele le dinaha tsa bohlokwa tsa boahisane, pokello e ntlafaditsweng ya boutlwela esita le ho ntlafatsa tshireletso dirapeng tsa diphoofolo esita le ditsing tsa diporofense moo ditshukudu di leng teng.

Taolo ya meedi le karete ya boitsebiso

Mmuso o entse kgatelopele e ntle ya ho theha Lekala la Taolo ya Meedi, ho laola madiboho ohle a ho kena le ho ntlafatsa tshireletso.

Ho tswela pele ho ntlafatsa phumano ya mangolo a boitsebiso, ho tloha selemong sena baahi ba tla kgona ho etsa kopo ya Karete ya Boitsebiso dibankeng tsa habo bona ka lebaka la selekane dipakeng tsa Lefapha la Merero ya Lehae le dibanka tse ding naheng ena.

RE AHA NAHA E HOLANG LE E NANG LE BOKGONI

Ka SoNA ya 2014, Moporesidente Zuma o itse mmuso o tla tswela pele ho ntlafatsa maphelo a batho ba holofetseng. Ka Tshitwe 2014, Kabinete e ntshitse moralo wa Leano la Naha la Ditokelo tsa Batho ba Holofetseng bakeng sa tshwaelo ya setjhaba.

Boela ho tsa motheo

Mmuso o thakgotse lenaneo la ho “Boela ho tsa Motheo” ho kgothaletsa puso e ntle le tsamaiso e kgabane ka ho fokotsa tshenyho, ho sebedisa ditjhelete tsa setjhaba ka hloko, ho hira basebetsi ba tsebang mosebetsi le ho netefatsa ponaletso le boikarabelo bomasepaleng.

Ho tloha nakong eo Kabinete e ananetse Moralo o Kopantsweng wa Ntshetsopele ya Metse ya Ditoropo o tsebisitsweng ka SoNA ya Phuptjane 2014.

AFORIKA E BETERE LE LEFATSHE LE BETERE

Ho kenya letsoho kahong ya Aforika e betere, Aforika Borwa e tswela pele ho tshhehetsa kgotso le tshireletso esita le ho kopanngwa ha moruo wa lebatowa kontinenteng. Bokgoni ba Aforika ba Karabelo ya ka Potlako Diko-

duweng (ACIRC), moo Aforika Borwa e kenyang letsoho ebile e le setho sa bathehi, e se e le tshebetsong. Lebotho la Naha la Tshireletso la Aforika Borwa (SANDF) le SAPS di tswetse pele ho ba le seabo ka bokgabane thibelong ya dikgohlano le ho phaphatheng kgotso kontinenteng. Aforika Borwa e tswetse pele ho tshehetsa matsholo a tharollo ya kgohlano Lesotho, Sri Lanka le Sudan Borwa, a etelletswe pele ke Motlatsi wa Moporesidente, C Cyril Ramaphosa.

Tshebedisanommoho ya moruo le balekane ba rona ba Brazil, Russia, India, China le Aforika Borwa (BRICS) e ile ya matlafatswa ha ditumellano tsa pele tse pedi tsa kopanelo ya mebuso di ne di phethelwa moketjaneng wa Seboka wa botshelela wa BRICS o nenge o tshwerwe ka Phupu 2014.

Ena e ne e le Tumellano Bankeng e Ntjha ya Ntshetsopele le Selekane se Thehang Tumellano e Tiileng ya Risefe. Dinaha tse ka Leboya le tswetseng pele di dula e le balekane ba bohlokwa bakeng sa Aforika Borwa moo naha e kgonang ho ntshetsapele leano la yona la naha le la kantle.

Aforika Borwa e na le selekane sa boleng le Kopano ya Yuropa ho tse kang, Lenaneo la Matsete la dikaho tsa motheo bakeng sa Aforika Borwa la boleng ba R1,5 bilione.

Ntjhafatso ya Molao wa Kgolo le Monyetla wa Aforika ho ya ka nqane ho Loetse 2015 le boitlamo ba ho tshehetsa matsholo a kgotso a etelletseng pele ke Aforika kontinenteng ke tse ding tsa diphetho tsa Seboka sa boetapele sa Amerika-Aforika se neng se tshwaretse Amerika ka 2014.

Boemong ba mahlakore ohle, 2015 ke letshwao la keteko ya bo70 ya Matjhaba a Kopaneng, e leng ntho e tlišang tjjhadimo ya tlhokeho ya ho fetola Lekgotla la Tshireletso la Matjhaba a Kopaneng le ditheo tse ding tsa matjhaba.

Ho bolokwa botjha ha bahale ba naha

Bahale ba naha ba tokoloho, Moses Kotane le J.B. Marks ba tla bolokwa botjha Aforika ka Hlakubele. Re leboha mmuso le batho ba Mmuso wa Russia ka ho hlokomela masalla a bahale ba rona ka seriti dilemong tseena tse ngata.

“Nakong ya selemo sena sa Tjjhata ya Tokoloho le Kopano Tshebetsong ho Ntshetsapele Tokoloho ya Moruo, re inehela botjha kopanong le ho sebetseng ka thata, ho netefatsa katleho e tswelang pele naheng ya rona e ntle.”

– Moporesidente Jacob Zuma, Puo ya Boemo ba Naha, 12 Hlakola 2015.

MEHALA YA THUSO

Mmuso o na le mafapha, ditshebetso le mananeo a fapafapaneng a ka thusang ka ho ntlafatsa maphelo a batjha.

Lefapha la Thuto e Phahameng le Thupello	0800 87 2222
Setsi se Bohareng sa Dikopo	0860 35 66 35
Lekala la Naha la Ntshetsopele ya Batjha	0800 52 52 52
Lekala la Ntshetsopele ya Dikgwebo tse Nyane	0860 103 703
Twantsho ya Botlokothebe	08600 10111
Bodulo ba Batho	0800 146 873
Temoso ya Ditokelo tsa Naha le ho ntshwa ha batho ka sheshe	0800 007 095
Mohala wa Eskom	086 003 7566
Foramo ya Naha ya Twantsho ya Bonyofonyofo	0800 701 701
Mohala wa Ditshebetso ka HIV le AIDS	0800 012 322

**MOHALA WA
BOPORESIDENTE:
17727**

BALAODI BA DIKANTORO TSA DIPOROFENSE TSA GCIS

POROFENSE	MOLAODI	MOHALA	IMEILE
Foreistata	Mong. Tshenolo Mokeyane	051 448 4504	Tshenolo@gcis.gov.za
KwaZulu-Natal	Mof. Ndala Mngadi	031 301 6787	Ndala@gcis.gov.za
Gauteng	Mong. Peter Gumede	011 834 3560	PeterG@gcis.gov.za
Kapa Leboya	Mong. Marius Nagel	053 832 1378	MariusN@gcis.gov.za
Kapa Botjhabela	Mong. Ndllelantle Pinyana	043 722 4903	Ndllelantle@gcis.gov.za
Limpopo	Mong. Thanyani Ravhura	015 291 4689	Thanyani@gcis.gov.za
Mpumalanga	Mong. Tiisetso Ramotse	013 753 2397	Tiisetso@gcis.gov.za
Leboya Bophirima	Mong. Mareka Mofokeng	018 381 7071	Mareka@gcis.gov.za
Kapa Bophirima	Mong. Louis Botha	021 697 0145	LouisB@gcis.gov.za

Mmoho re ntshetsa Aforika Borwa pele

